

**ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МУЗИЧНОГО ТА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВ**

**ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ
З ОСНОВАМИ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

Методичні рекомендації до курсу

ІЗМАЇЛ – 2021

УДК 378:78 (072)

Методичні рекомендації до вивчення курсу “Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень” для студентів педагогічного факультету спеціальності 014.13 Середня освіта. Музичне мистецтво. Ізмаїл, ІДГУ. 2021. 53 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою педагогічного факультету Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол № 5 від 11.02 2021 р.).

Обговорено і схвалено на засіданні кафедри музичного та образотворчого мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол №7 від 25.01 2021 р.).

Укладачі:

Бухнієва О.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв ІДГУ.

Банкул Л.Д. – доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв ІДГУ.

Рецензенти:

Н.О. Гунько – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри вокалу та хорових дисциплін Херсонського державного університету

Ж.Є. Сироткіна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри музичного та образотворчого мистецтв Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Бухнієва О.А., Банкул Л.Д. Методичні рекомендації Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень. Ізмаїл, 2021. 53 с.

Пояснювальна записка

Методичні рекомендації складено відповідно до освітньо-професійної програми *014.13 Середня освіта (музичне мистецтво)* підготовки студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальності *014.13 Середня освіта. Музичне мистецтво*.

Вивчення навчальної нормативної дисципліни *Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень* сприятиме адаптації студентів до складних умов навчання в сучасному закладі вищої педагогічної освіти, їхньому активному та свідомому включенню до самостійної навчальної, наукової, організаційної та громадської діяльності.

Метою викладання дисципліни *Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень* є формування у студентів сучасного комплексного методологічного художньо-творчого мислення в галузі музичної педагогіки у середній школі, посилюючи світоглядну й теоретичну підготовку бакалаврів спеціальності *Музичне мистецтво*.

Реалізації даної мети сприяє характер відповідних навчально-пізнавальних проблем і завдань, які полягають у наступному:

- ознайомити студентів-першокурсників з основними концепціями формування відповідних умінь і навичок фахових компетентностей спеціальності *Музичне мистецтво*;

- проаналізувати взаємозв'язки науково-дослідного і навчального процесів у вищій школі в контексті вдосконалення вокально-хорової майстерності та доцільного застосування їх в художньо-творчій, музично-виконавської та музично-педагогічної практиці;

- сформувати у майбутніх вчителів середньої школи сучасного творчого мислення і світоглядної позиції в контексті сучасних досягнень музичної педагогіки та мистецтвознавства.

Найважливіми світоглядними ідеями та категоріями, які підлягають засвоєнню конкретній змістовній основі та позиції виступають:

- міжнародна стандартна класифікація освіти, державні та міжнародні вимоги до кваліфікації бакалавр вокально-хорового мистецтва;

- технології опанування вокально-хорової майстерності;

- роль фундаментальної наукової методології в контексті;

- науково-педагогічна діяльність, напрям, фах, спеціальність, спеціалізація, кваліфікація, спецдисципліна, дисципліни вільного вибору, методика теоретичної і практичної підготовки, репетиція, концертна діяльність, виступ;

- музична культура, композиторська школа, композиторська творчість, музична художня творчість.

У результаті вивчення навчальної дисципліни *«Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень»* студент повинен опанувати знання про об'єкт, предмет, структуру курсу як складову фахової підготовки з даної спеціальності; особливості професійної діяльності в галузі музичної освіти, культури і мистецтва; сутність і проблеми засвоєння фахових знань щодо вокально-хорового мистецтва; еволюцію поглядів на вокально-хорове мистецтво в контексті розвитку нових напрямів творчості в музичній культурі і мистецтві сучасності; основні досягнення, проблеми, тенденції розвитку світового і вітчизняного вокально-хорового мистецтва; створення теоретичної бази для формування і подальшого розвитку знань та умінь, необхідних для планування, організації та проведення наукових досліджень в галузі музичної освіти і музичного мистецтва.

В курсі викладаються основні положення методології наукового дослідження.

Студенти, що опанують навчальну дисципліну «*Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень*» повинні вміти використовувати у власній художньо-творчій та педагогічній діяльності знання фундаментальних основ, сучасних досягнень, проблем та тенденцій розвитку світової та вітчизняної культури на основі базових знань про музично-педагогічну освіту і музичне мистецтво; самостійно та вільно орієнтуватися в теоретико-методологічних засадах музичного мистецтва; вільно оперувати основними категоріями у галузі наукових досліджень, обґрунтувати власну думку щодо дискусійних проблем інтерпретації вокально-хорового твору; ознайомитися з історією, сучасним станом та перспективами розвитку методології наукового дослідження, засвоїти термінологію, сприяти усвідомленню необхідності ґрунтовної і всебічної підготовки для проведення майбутніх наукових досліджень, використовувати набуті знання у практиці наукових досліджень у галузі музичної освіти і музичного мистецтва.

Самостійна робота студентів включає в себе:

- підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних/ семінарських, Інтернет-конференцій тощо) і виконання відповідних завдань;
- самостійну роботу над різними темами навчальної дисципліни;
- підготовку завдань з їх послідовним виконанням до музично-педагогічних практик;
- виконання письмових контрольних і курсових робіт, електронних презентацій;
- підготовку до всіх видів контрольних випробувань, курсових, заліку;

- підготовку до підсумкової державної атестації, виконання випускної кваліфікаційної роботи;
- роботу в студентських наукових товариствах, гуртках, семінарах тощо;
- участь в наукових і науково-практичних конференціях, семінарах, конгресах тощо.

При плануванні завдань для *позааудиторної самостійної роботи* використовуються наступні типи самостійної роботи:

- евристична (частково-пошукова), яка полягає в накопиченні нового досвіду діяльності та застосуванні його в нестандартній ситуації;
- творча, спрямована на формування знань-трансформацій і способів дослідницької діяльності.

Критеріями оцінок результатів самостійної роботи студента є:

- рівень освоєння студентів навчального матеріалу;
- вміння студента використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань;
- сформованість загальнонавчальних умінь;
- вміння студента активно використовувати електронні освітні ресурси, знаходити потрібну інформацію, вивчати її і застосовувати на практиці;
- обґрунтованість і чіткість викладу відповіді;
- оформлення матеріалу відповідно до вимог;
- вміння орієнтуватися в потоці інформації, виділяти головне;
- вміння розуміти і чітко послідовно сформулювати проблему, запропонувати її рішення та критично оцінювати це рішення та його наслідки; чітко сформулювати проблему, запропонувавши її рішення, критично оцінити рішення і його наслідки;

- вміння показати, проаналізувати альтернативні можливості, варіанти дій;

- вміння сформулювати свою позицію, оцінку і аргументувати її.

Зміст *самостійної роботи* визначається відповідно до наступних рекомендованих її видів:

- вивчення тексту (підручника, першоджерела, додаткової літератури, ресурсів Інтернет);

- складання плану конспекту; складання електронної презентації;

- конспектування навчального тексту підручника;

- тезисні виписки з тексту підручника або мережі Інтернету;

- робота зі цифровими інформаційними словниками та довідниками: навчально-дослідницька робота;

- використання аудіо- і відеозаписів, комп'ютерної техніки та Інтернету тощо.

Педагогічно вірно та доцільно спрямована самостійна навчальна робота студентів має спонукати їх до отримання навчально-методичної інформації із різноманітних науково-педагогічних джерел (від навчальних підручників – до мережі Internet), формує у них навички самостійного планування та організації власного навчального процесу.

Науково-дослідна робота студента спеціальності 014.13 Середня освіта. Музичне мистецтво є частиною освітнього процесу, виступає дидактичним засобом розвитку готовності до професійної самоосвіти, придбання навичок і компетенцій, відповідних компетентнісної моделі бакалавра.

Характеристика дисципліни «Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень»	
Обов'язкова	
1-й рік підготовки 1-й семестр	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кредити - 3	Кредити – 4
Загальна кількість год. – 90	Загальна кількість год. – 120 год.
Аудиторні години – 44	Аудиторні години – 12 год.
Лекції – 22 год.	Лекції – 6 год.
Семінарські заняття – 22 год.	Семінарські заняття – 6 год.
Самостійна робота – 46 год.	Самостійна робота – 108 год.
Форма контролю - залік	

ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

№	Тема	Денна			Заочна		
		лекції	семі нари	сам/ роб	лекції	семі нари	сам/ роб
1	Музична педагогіка як галузь гуманітарного знання	2	2	4	-	-	4
2	Теоретичні основи музично-педагогічної освіти. Форми наукових досліджень	2	2	4	-	-	10
	Зміст музичного навчання та його складові. Основи наукових досліджень	2	2	4	-	-	10
4	Організація та проведення наукових досліджень	2	2	2	-	-	10
5	Загальні дидактичні принципи музичного навчання	2	2	6	-	-	12
	Основні методи музичного						

6	навчання та виховання учнів	2	2	4	2	2	12
7	Форми організації цілісного музично-педагогічного процесу	2	2	4	2	2	10
8	Інтеграція мистецтв як основа змісту уроків художньо-естетичного циклу	2	2	4	-	-	10
9	Професійна діяльність учителя музичного мистецтва	2	2	4	-	-	10
10	Професійні якості учителя музичного мистецтва	2	2	4	-	-	10
11	Професійна компетентність майбутнього учителя музичного мистецтва	2	2	6	2	2	10

Викладач допомагає студенту зрозуміти специфіку спеціальності 014.13 Середня освіта. Музичне мистецтво, організації та проведення наукових досліджень у музичному науковому просторі, навчає визначати предмет, цілі та знайомить з основними етапами написання наукової роботи в галузі музичної освіти.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Тема 1. МУЗИЧНА ПЕДАГОГІКА ЯК ГАЛУЗЬ ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ

Музика як вид мистецтва. Музика як предмет виховання. Музичне мистецтво у розвитку емоційної та інтелектуальної сфер особистості. Музично-художнє сприйняття як основа музично-естетичного виховання особистості. Музично-естетичне виховання як важливий чинник духовного, громадянського і творчого пробудження людини, як необхідна складова культурно-естетичного загального та

мистецького виховання у всебічному становленні та розвитку кожної особистості.

Музично-естетична педагогіка як складова частина загальної педагогіки та як окрема галузь знань, яка має свій власний науковий освітній простір, власний об'єкт і предмет наукового дослідження.

Музична педагогіка включає у себе зміст, завдання, організацію, форми і методи музичного освітнього простору і спрямована на сприйняття закономірностей і особливостей впливу музичного мистецтва на формування особистості учня.

Існують загальні категорії музичної педагогіки: музичне навчання, музичне виховання, музичний освітній простір, культурно-естетичний мистецький розвиток.

Зв'язок музичної педагогіки з іншими науками (психологія, етика, естетика, музичне мистецтво, музикознавство). Особливості музичної педагогіки в її гуманістичній спрямованості, посиленні комунікативних основ, діалогічності сприйняття.

Найголовна спрямованість та завдання педагогіки, зокрема музичної, є в поглибленні інноваційної інформативної складової музичної освіти, в пошуку моделей сучасного музичного виховання, відповідних сьогоденній культурі і цивілізації.

Питання до семінарського заняття:

1. Позначити музично-естетичну функцію музичного мистецтва.
2. Визначити сутність художньо-музичного сприйняття як основи культурно-естетичного виховання особистості.
3. Розкрити музично-виховну функцію музичного мистецтва.
4. Проаналізувати методичні риси двох підходів до музичного мистецтва як до виду художнього мистецтва та як до предмету виховання.

5. Визначити ознаки двох підходів до музики як до виду мистецтва і як до предмету виховання.
6. Основні завдання галузі музичної освіти.
7. Основні категорії музичної педагогіки.
8. Розкрити сутність музичної педагогіки як галузі педагогічних наук.
9. Визначити інноваційну спрямованість сучасної музичної освіти.

Питання до самостійної роботи:

1. Визначити зміст музичної педагогіки як певної галузі педагогічних наук.
2. Розкрити сутність об'єкту, предмету та категорій галузі музичної педагогіки.
3. Обґрунтувати зв'язок музичної педагогіки з іншими галузями педагогічних наук.
4. Розкрити новітні інноваційні напрями і тенденції розвитку сучасної музичної освіти.

Література

Основна: 2, 4, 7, 12.

Допоміжна: 5, 9, 13.

Тема 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ. ФОРМИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасна музична педагогіка як галузь загальної педагогіки вищої школи. Музичне виховання як важлива складова естетичного виховання. Музична освіта – взаємодія двох сторін: педагогіки навчання викладача і творчої діяльності учнів. Викладач визначає музично-освітній простір як поєднання навчання і виховання, з боку

учня – формування та творче використання музичних знань, вмінь та навиків.

Музична педагогіка як підрозділ загальної педагогіки. Поглиблення інноваційної спрямованості музичної освіти.

Предмет, об'єкт, завдання музичної педагогіки. Музично-педагогічна наука і музично-педагогічна практика.

Нові сучасні інноваційні методи навчання і виховання у музичній освіті.

Предмет музичної педагогіки загальноосвітньої школи – дослідження спеціального виду педагогічної діяльності, спрямованої на розкриття закономірностей і пошук раціональних шляхів музичного навчання та виховання у загальноосвітній школі.

Місце, цілі і задачі наукових досліджень у навчальному процесі, основні етапи проведення наукового дослідження: планування, організація, виконання, контроль, презентація результатів дослідження. Алгоритм проведення наукового дослідження: визначення проблеми; розробка концепції дослідження; організація та проведення дослідження; аналіз результатів дослідження; презентація результатів дослідження.

Визначення проблеми: опис проблеми; її структурування та побудова моделі; визначення мети дослідження; формулювання гіпотез. Розробка концепції дослідження: складання плану дослідження, визначення його об'єкту, предмету, завдань і методів.

Питання до семінарського заняття:

1. Розкрити сутність музичної педагогіки як галузі педагогічної освіти.
2. Охарактеризувати зміст понять «музичне виховання», «музичний розвиток», «музичне навчання».

3. Визначити музично-освітній процес у якості поєднання діяльності викладача і діяльності вихованця.
4. Розкрити роль музичної педагогіки в процесах взаємодії музичного мистецтва та особистості.
5. Розкриття закономірностей музичного навчання та виховання у загальноосвітній школі.
6. Визначити місце, цілі та задачі наукових досліджень у навчальному процесі.
7. Охарактеризувати алгоритм проведення наукового дослідження.

Питання до самостійної роботи:

1. Розкрити етапність становлення та формування музичної педагогіки західних країн у різні періоди їх історичного розвитку та у зв'язку зі суспільним становленням.
2. Визначити зв'язок музично-педагогічної науки і музично-педагогічної практики.
3. Проаналізувати та висловити погляди античних філософів (Платон, Сократ, Аристотель) про духовно-естетичну гуманістичну природу мистецтва, зокрема музичного мистецтва.
4. Проаналізувати погляди античних філософів (Сократ, Платон, Аристотель) про морально-естетичну природу мистецтва.
5. Розкрити значення реформи Гвідо д'Ареццо.
6. Розкрити важливість гуманістичних ідеалів доби Ренесансу у формуванні всебічно розвинутої особистості.
7. Проаналізувати сутність та особливості форм презентацій результатів наукових досліджень.

Література

Основна: 3, 4, 14, 15

Допоміжна: 1, 5, 13

Тема 3. ЗМІСТ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА ЙОГО СКЛАДОВІ. ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Структурний аналіз змісту музично-педагогічної освіти: ознайомлення з різними жанровими пластами музичної культури: фольклор, класичне музичне мистецтво, духовна і сучасна музика); сприйняття і розуміння інтонаційної, жанрово-стильової основи музичного мистецтва; пізнання загальних основних засобів музичної виразності (гармонія, мелодія, ритм, фактура); діяльнісне засвоєння музичного мистецтва через вокально-хорове та інструментальне виконавство; композиція та імпровізація; рухово-пластичне інтонування та музично-пластичний рух.

Елементи музичного навчання та виховання (К. Алієв, Е.Абдулін): культурний досвід морально-естетичного сприйняття музичного мистецтва; зміст музичних знань, музичних умінь, музичних навиків.

Принципи і зміст сучасної музично-педагогічної освіти як формування цілісної системи музично-освітнього простору, музичних навиків та умінь в об'єднанні з музично-творчої діяльністю.

Система музично-теоретичних знань як загальна основа цілеспрямованої дії, засоби музичної та пізнавальної діяльності учнів, формування і розвиток самостійного творчого мислення та його оцінки.

Навики і вміння музичного мистецтва як можливість сприйняття дій на основі отриманих музично-теоретичних знань. Практичні навики і вміння загальної властивості, які стосуються всіх видів музично-виконавської діяльності, і вузько спеціальні навики і вміння, які стосуються та характерні для конкретного виду музично-виконавської роботи. Роль музично-теоретичних знань художньої культури особистості. Музична грамотність, яка має бути основою

сукупності музично-теоретичних та практичних знань про особливості художнього твору, про засоби музичної виразності музичного твору, про зміст і тематичну побудову музичних творів, про композиторську творчість, нотний клавирний або партитурний запис музичного твору.

Правила музичного навчання, місце нотної грамоти у навчанні і вихованні учнів. Аналіз шкільних програм із музичного мистецтва в контексті набуття музичних знань і умінь.

Виконання плану наукового дослідження та його контроль; корекція форм та методів дослідження; документування результатів дослідження. Аналіз його результатів: попередня перевірка результатів дослідження; підготовка результатів дослідження для аналізу; обробка інформації; інтерпретація результатів дослідження. Презентація результатів дослідження: визначення стандарту та формату оформлення результатів дослідження; підготовка кінцевої форми надання результатів дослідження, презентація результатів дослідження.

Вимоги до написання та оформлення наукових досліджень і наукових статей. Вивчення основних вимог до їх оформлення. Методичні рекомендації по структурі, стилістиці, викладу та оформлення основних розділів наукових досліджень. Вимоги до друку.

Питання до семінарського заняття:

1. Визначення змісту і сутності музичного навчання і виховання.
2. Розкрити сутність складових музичного навчання і виховання.
3. Розкрити зміст сучасної дидактики і дидактичних принципів музичного навчання і виховання.
4. Охарактеризувати взаємозв'язки та взаємозалежність методів і принципів музичного навчання і виховання.

5. Охарактеризувати складові виконання наукового дослідження.
6. Розкрити сутність презентації результатів наукового дослідження.

Питання до самостійної роботи:

1. Розкрити структурний аналіз змісту музичної освіти.
2. Розкрити сутність змісту музичного навчання та виховання.
3. Визначити складові музичного навчання та виховання.
4. Охарактеризувати основні музичні здібності та шляхи їхнього розвитку.
5. Визначити сутність та особливості форм презентації результатів наукових досліджень.
6. Представити результати власного наукового дослідження.

Література

Основна: 7, 8, 11, 26

Допоміжна: 5, 8, 12

Тема 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Наукове дослідження: ознаки, вимоги, рівні, методи, форми. Загальні положення і вимоги до виконання. Визначення науки, ознаки. Теоретичний і емпіричний рівні наукового дослідження. Методи дослідження: загальнонаукові, частнонаукові. Курсова або випускова кваліфікаційна робота: загальні положення і вимоги до їх виконання, загальні методичні рекомендації. Особливості виконання наукового дослідження. Роль наукового керівника.

Концептуальний етап виконання дослідження. Поняття концепції. Концептуальний задум дослідження і його теми. Етап

постановки проблеми дослідження. Етап визначення об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження.

Етап постановки завдань і планування дослідження. Сутність і зміст завдань дослідження, їх формулювання. Роль загального планування наукового дослідження у якості самоорганізуючого ступеня. Розробка тимчасового графіка виконання розділів дослідження.

Етапи роботи з науковою та методичною літературою. Робота з бібліотечними та електронними каталогами, з електронними бібліотечними системами. Робота з інформаційними цифровими ресурсами. Професійний підбір науково-методичної літератури і складання бібліографії. Правила конспектування джерел. Аналіз і систематизація літературних даних.

Бібліографічний опис і бібліографічні посилання. Правила складання бібліографічного списку до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40. Практична робота.

Етапи роботи з науковими поняттями і поняттями в галузі музичної культури і музичної освіти. Аналітичне категоріальне мислення – основа професійного зростання, оволодіння спеціальністю. Відбір і систематизація понятійного апарату дослідження, його предмет, цілі, завдання.

Етапи написання теоретичної глави дослідження. Принципи його проведення. Зміст 1-й глави: основні поняття, категорії, обґрунтування методів та методик, що застосовуються у дослідженні, уявлення моделей, періодизацій, класифікацій, систем, структур, технологій та інш. Основні принципи побудови 1-й глави: системність викладу матеріалу, систематизація вивченого, суворі логіка викладу.

Етап написання емпіричної глави дослідження. Збір та обробка емпіричної інформації в сфері музичної освіти. Єдність емпіричного і теоретичного дослідження та тісний взаємозв'язок. Оформлення та представлення результатів емпіричного дослідження у другому розділі роботи.

Введення до роботи. Практичні та методичні рекомендації до написання. Структура Введення.

Висновки і додатки. Правила написання. Вивчення прикладів. Захист наукового дослідження. Правила і процедура захисту у ІДГУ.

Питання до семінарського заняття

1. Охарактеризуйте загальні вимоги до написання наукового дослідження.
2. Визначте особливості виконання наукової роботи.
3. Розкрийте концептуальний етап виконання наукового дослідження.
4. Визначте роль планування у написанні наукової роботи.
5. Визначте загальні вимоги роботи з науково-методичною літературою.
6. Розкрийте сутність кожного етапу складання наукового дослідження.
7. Охарактеризуйте правила конспектування джерел та вимоги до посилань у тексті наукового дослідження.

Питання до самостійної роботи:

1. Розкрийте практичні та методичні рекомендації до написання наукового дослідження або наукової статті.
2. Визначте професійний підбір науково-методичної літератури та загальні вимоги до її використання у науковому дослідженні.

3. Охарактеризуйте етапи написання наукового дослідження та їх зміст.
4. Визначте особливості захисту наукових досліджень спеціальності 014.13 Середня освіта. Музичне мистецтво.

Література

Основна: 4, 8, 15, 22

Допоміжна: 2, 7, 13

Тема 5. ЗАГАЛЬНІ ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ

Принципи загальної педагогіки в аспекті музичного навчання.

Дидактичні принципи системи музичного виховання школярів: системність; послідовність; доступність; активність; наочність. Створення сприятливих умов для всебічного музично-естетичного виховання учнів. Досягнення оптимального результату в музичному розвитку учнів за умов творчого застосування дидактичних принципів і гнучких методів навчання. Основні дидактичні принципи музичного навчання:

- принцип психологічного комфорту (створюється освітнє середовище, що забезпечує відчуття радості, почуття естетичного задоволення, захопленості творчої діяльністю);

- принцип діяльності (нове знання вводиться не в готовому вигляді, а через самостійне «відкриття» його на основі творчого музикування, імпровізації в різних видах музичної діяльності);

- наукової обгрунтованості та практичної застосовності (зміст, форми, методи музичного навчання і виховання учнів);

- відповідність критеріям повноти, необхідності і достатності (оптимізація змісту музичної освіти);

- єдність виховних, навчальних, розвиваючих цілей і завдань, (реалізується відповідно до логіки системи музичного розвитку);
- принцип цілісності (нові знання розкриваються в їх взаємозв'язку з предметами і явищами навколишнього світу);
- принцип мінімакса (різноступеневий музичний розвиток учнів відповідно до власних природних і вікових можливостей);
- принцип варіативності (надання учням можливості вибору ступеня форм активності в різних видах музично-творчої діяльності);
- принцип творчості (забезпечення можливості для кожного учня придбання власного досвіду творчої діяльності);
- принцип безперервності;
- принцип інтеграції освітніх областей (музично-творча діяльність дозволяє інтегрувати практично всі освітні області в залежності від педагогічних цілей і завдань);
- комплексно-тематичний принцип побудови музично-освітнього процесу.

Питання до семінарського заняття:

1. Розкрити сутність дидактичних принципів музичного навчання і виховання.
2. Проаналізуйте на вибір один із принципів музичного навчання та виховання на уроці музичного мистецтва.
3. Розкрити значення праці Б.Теплова “ Психологія музичних здібностей”.
4. Визначити основні принципи уроку музичного мистецтва.
5. Розкрити сутність умов творчого застосування дидактичних принципів і гнучких методів навчання.

Питання до самостійної роботи

1. Визначити сучасні дидактичні принципи музичного навчання і виховання.
2. Проаналізувати думки видатних педагогів ХХ століття (Б.Асаф'єв, С.Шацькі, Н.Гродзенська, Д.Кабалевський) щодо основних принципів навчання музичного мистецтва у школі.
3. Визначити важливість застосування принципів музично-індивідуального підходу та творчої активності на уроках музичного мистецтва.
4. Розкрити важливість застосування принципів індивідуального підходу та активності в музичній педагогіці.
5. Класифікувати принципи музичного навчання та виховання на уроці.
6. Проаналізувати на вибір один із дидактичних принципів музичного навчання та виховання у школі.

Література

Основна: 7, 16, 19, 26

Допоміжна: 3, 10, 13

Тема 6. ОСНОВНІ МЕТОДИ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Методи (у перекладі з грецької мови – способи дослідження) як науково-педагогічна категорія – спосіб досягнення визначеної мети, упорядкована певним чином діяльність.

Педагогічні методи навчання складають засоби взаємопов'язаної музично-педагогічної діяльності вчителя і учнів, яка спрямована на вирішення різних завдань навчання, музичного виховання і розвитку.

Формування загальної музичної культури, здатності розуміння та певного сприймання художніх мистецьких образів методами

музичного виховання та ціннісного ставлення до навколишнього буття.

Існуюча класифікація дидактичних педагогічних методів музичної педагогіки. Скерованість педагогічних методів на творче моделювання художньо-творчих процесів на уроках музичного мистецтва у середній школі. Важливість одного з педагогічних методів – проблемно-пошуковий метод.

Методи опосередкованого та музично-спрямованого прямого педагогічного впливу на особистість учня.

Метод спонукання до співпереживання, емоційної чутливості у педагогічному процесі формування художньо-мистецького сприйняття. Методи, які спрямовані на вдосконалення мистецької культури, науково-пошукових ситуацій, що певним чином стимулюють до творчої практичної музичної діяльності.

Методи загального наукового музично-педагогічного дослідження в музичній педагогіці: науково-емпіричні методи музично-педагогічного дослідження (опитування, спостереження, тестування, педагогічний експеримент, емпірична бесіда, рейтинг), педагогічні методи теоретичного дослідження (аналіз науково-методичної літератури, теоретичний аналіз і синтез, порівняння, класифікація, моделювання, узагальнення та інш.), деякі математичні методи (ранжування, шкалування та інш.).

Зв'язок педагогічних методів навчання музичного мистецтва із змістом занять згідно тематичного планування. Вияв музичних здібностей учнів на занятті музичного мистецтва згідно з їхніми віковими та індивідуальними особливостями.

Взаємозв'язок педагогічних методів. Варіативність прийомів, що стимулюють інтерес учнів до музичної діяльності. Вибір методів та

педагогічних прийомів. Послідовність роботи над музично-художнім твором. Виховання розуміння учнів, що у музично-теоретичній та музично-практичній виконавській діяльності є необхідність застосування певних методів стимулювання. Творчий підхід вчителя музичного мистецтва у виборі і реалізації методів і прийомів музичного навчання та виховання та його диференційність.

Характеристика методів та прийомів музичного навчання і виховання в залежності від видів музичного виконавства, певних типів навчальних завдань, віку учнів, етапів творчої роботи над музичним твором.

Дидактика гри на уроці та її виховне значення. Методика ігрового моделювання на уроці музичного мистецтва.

Розвиток можливостей музичного навчання учнів із застосуванням музично-дидактичних ігор і посібників. Заглиблення способів музичної виразності за допомогою цифрових інформаційних технологій у різних видах творчої музичної діяльності.

Питання до семінарського заняття:

1. Розкрити значення терміну *методологія* у музичній освіті.
2. Дати визначення трьох рівнів методології.
3. Розкрити сутність методів музичного навчання.
4. Охарактеризуйте функції методів музичного навчання.
5. Розкрити загальні методи наукового педагогічного дослідження.
6. Розкрити зв'язок прийомів навчання із змістом занять.
7. Виявити вікові та індивідуальні особливості музичних здібностей учнів.
8. Визначити характеристику прийомів музичного навчання і виховання на уроках музичного мистецтва.

9. Розкрити виховне значення музично-дидактичних ігор на уроці.
10. Визначити методику прийомів ігрового моделювання на уроках.

Питання до самостійної роботи:

1. Розкрити сутність проблемно-пошукового методу музичного навчання і виховання.
2. Визначити та охарактеризувати один з дидактичних методів музичного навчання та виховання.
3. Класифікувати методи музичного навчання.
4. Зробити аналіз дидактичного методу музичного навчання і виховання (за власним вибором).
5. Дати власне визначення методики викладання музичного мистецтва.
6. Охарактеризувати ідеї німецьких класичних філософів (Г.Гегель, І.Кант, Ф.Шиллер) щодо прийомів зіставлення морального і естетичного в мистецтві.
7. Дослідити значення музичного навчання та виховання на межі 18-19 століть на прикладі виховної діяльності Й.Песталоцці.
8. Проаналізувати одну з провідних методичних систем масової дитячої музичної освіти у ХХ столітті.
9. Зробити аналіз періодизації становлення, формування та розвитку музичної педагогіки в Україні, яку запропонувала видатний фахівець сучасної педагогіки О.Сухомлинська.
10. Розкрити сутність змісту музичного навчання та виховання спеціальності *Середня освіта. Музичне мистецтво*.
11. Охарактеризувати основні музичні здібності та прийоми їх розвитку.

Література

Основна: 2, 12, 17, 22

Допоміжна: 5, 8, 12

Тема 7. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЦІЛІСНОГО МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Цілісний музично-педагогічний простір, його основні дидактичні принципи, які відображені в різних формах уроків музичного мистецтва у середній школі, специфіка проведення уроків музичного мистецтва. Сутність уроку музичного мистецтва – організація навчально-пізнавальної діяльності учнів, яка повинна бути завжди емоційно забарвлена. В основі цієї діяльності лежить процес сприйняття музики.

Основні види навчальної музично-педагогічної діяльності (способи, форми спілкування з музикою) школярів на уроках музичного мистецтва – слухання, виконання музики (спів, гра на музичних інструментах, музично-ритмічні рухи, творчість (твір і імпровізація). В уроці музичного мистецтва повинні бути представлені всі компоненти освітнього процесу: мета, завдання, зміст, методи і ін.

Урок музики – це урок мистецтва, його відмінною рисою виступає його творчий характер. Тому провідним типом уроків музики вважається урок творчого типу. Для його побудови необхідна опора на ряд відповідних принципів:

- спрямованість на виховання естетичної культури учнів;
- спрямованість на формування образного мислення як найважливішого чинника художнього освоєння буття;
- створення на уроках атмосфери творчості, зацікавленості, невимушеності як найважливішого психологічного чинника, що направляє процес художнього відкриття;
- виховання навичок імпровізації як основи для формування художньо-самобутнього ставлення до навколишнього світу;

- розвиток навичок художнього узагальнення як основи для цілісного сприйняття мистецтва;
- створення естетичних ситуацій як найважливішої умови для виникнення емоційно-творчого переживання дійсності;
- формування у школярів основ художніх знань як необхідної передумови для реалізації власного творчого досвіду і вироблення духовних критеріїв для осмислення явищ дійсності.

Провідним типом сучасного уроку музичного мистецтва є урок-образ. До нього висуваються такі вимоги:

- цілісність уроку на основі художньої ідеї, єдиної драматургії, тематичних і інтонаційних зв'язків;
- виправданість логічних зв'язків, контрастів, зіставлень;
- художня форма структури уроку (форми будови музичних творів: 1, 2х, 3х-ч., рондо, варіації, сонатное алегро, імпровізація, фантазія і ін.);
- єдність навчально-музичного простору при акценті на культуру почуттів;
- опора на методи художньої дидактики (педагогіки мистецтва);
- діяльнісно-практичний підхід до кожної теми і до опрацювання елементів уроку (опора на механізм синестезії).

Питання до семінарського заняття:

1. Форми організації навчально-виховного музично-педагогічного процесу.
2. Дати загальну характеристику уроку музики як як основної форми музичного та естетичного виховання.
3. Охарактеризувати види музично-педагогічної діяльності на уроках музичного мистецтва у середній школі.

4. Розкрити організаційно-педагогічні умови, що сприяють ефективному проведенню уроку музичного мистецтва в школі.
5. Перелічте форми навчально-виховного процесу на уроках музичного мистецтва.

Питання до самостійної роботи:

1. Розкрити значення праці Б.Теплова «Психологія музичних здібностей».
2. Визначити роль слухання музики в музично-естетичному вихованні дітей.
3. Обґрунтувати стадії сприймання музики під час слухання музики.
4. Охарактеризуйте різні види хорового та сольного співу.
5. Перерахуйте види співу та дайте їм характеристику.
6. Визначити критерії, за якими класифікуються форми організації навчального процесу.

Література

Основна: 1, 19, 20, 28

Допоміжна: 5, 8, 11

**Тема 8. ІНТЕГРАЦІЯ МИСТЕЦТВ ЯК ОСНОВА ЗМІСТУ
УРОКІВ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ**

Особливості літератури, живопису і музики як видів мистецтв. Особливості мови кожного виду мистецтв. Міждисциплінарні зв'язки та їх функції. Класифікація видів мистецтв, об'єм їх художнього застосування. Відтворення міждисциплінарних зв'язків у музиці як один із педагогічних шляхів підвищення якості музичного навчання. Інтеграція дисциплін художньо-естетичного циклу як принцип діалогу культур.

Інтеграція в освітній системі - це підпорядкування єдиної мети виховання і навчання однотипних частин і елементів змісту, методів і форм в рамках освітньої системи на певному шаблі навчання. Стосовно до музичного навчання поняття «інтеграція» може мати кілька значень:

- створення у школяра цілісного уявлення про музичному світі (тут інтеграція розглядається як мета навчання). Результат такої інтеграції - учень отримує ті знання, які дозволяють йому побачити зв'язок між окремими музичними поняттями, уявити музичний світ як єдине ціле;

- знаходження загальної платформи зближення предметних знань (тут інтеграція - засіб навчання). На стику вже наявних предметних знань діти отримують все нові і нові уявлення про музичному світі, систематично доповнюючи їх і розширюючи (рухаючись розуміння спіраллю);

- розвиток в учнів музичного інтегративного мислення (тут інтеграція результат навчання). Учень, порівнюючи, роблячи логічні висновки, мислить даний музичний об'єкт в різнобічній сфері уявлень і музичних понять, встановлюючи зв'язки між різними формами розумових понять.

Зв'язок між духовною музикою і українською класичною музикою. Взаємозв'язок сприйняття творів. Підсилююча роль фольклору і духовної музики у музичній освіті.

Вплив народної музики на формування музичної культури учня. Вивчення фольклору в системі предметів художньо-естетичного циклу. Роль фольклору у музичному вихованні та формуванні художньої культури учнів. Народні пісні, танці, ігри – велике художнє мистецтво народу. Навчання учнів української музичної мови. Зміст, форми і методи виховання учнів у роботі з народним мистецтвом –

фольклором. Синкретичність українського музичного фольклору. Картини природи у літературі, живопису, музиці. Сприйняття учнями навколишньої краси рідного краю. Можливості природи як фактору музично-естетичного виховання. Різноманітність картин природної краси – невичерпне джерело духовного збагачення людини. Шляхи і форми музично-естетичного виховання учнів засобами природи.

Питання до семінарського заняття:

1. Охарактеризуйте сутність міждисциплінарних зв'язків як важливого фактору інтеграції музичного навчання, підвищення його результативності.
2. Визначте та обґрунтуйте сутність понять “інтеграція”, “інтеграція у мистецтві”, “диференціація”, їх спільні та відмінні риси.
3. Проаналізуйте програму “Мистецтво” (Л.Масол) для середньої школи у педагогічному контексті мистецького виховання у просторі інтегрованого навчання.
4. Визначте сутність поняття *синкретизм українського музичного фольклору*.
5. Обґрунтуйте роль українського фольклорного мистецтва у музично-естетичному вихованні учнів.

Питання до самостійної роботи:

1. Скласти план проведення уроку музичного мистецтва, який побудований на інтеграції різних видів художніх мистецтв.
2. Визначити зміст та сутність міждисциплінарних зв'язків в якості фактору інтегрованого освітнього музично-педагогічного простору.

3. Охарактеризувати навчальну програму для уроків музичного мистецтва (за власним вибором) у контексті поліхудожнього навчання і виховання у процесі інтегрованого навчання.
4. Обґрунтуйте роль міжпредметних зв'язків у музично-естетичному вихованні учнів.
5. Розкрийте сутність поняття *інтеграція* в музично-педагогічній освіті.

Література

Основна: 14, 15, 27, 31

Допоміжна: 3, 4, 10

Тема 9. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Педагогічна діяльність – це професійна активність вчителя, спрямована на вирішення завдань навчання, розвитку та виховання учня. Педагогічна професійна діяльність – особливий вид суспільно корисної діяльності, свідомо направленої на підготовку підростаючого покоління до життя у відповідності з економічними, політичними, моральними, естетичними та іншими цілями суспільства.

Педагогічна діяльність поєднує в собі багато різних функцій, тому виділяють такі види діяльності педагога: навчальна, виховна, організаторська, управлінська, самоосвітня і ін. Всі види педагогічної діяльності пов'язані між собою, мають загальну для будь-якої діяльності структуру і в той же час певну специфіку.

Педагогічна професійна діяльність має свою структуру, в якій особливе місце займають цілі і завдання. Мета – це усвідомлений бажаний результат. Завдання – більш конкретний у певних умовах результат.

Професійна музично-педагогічна діяльність визначає обсяг необхідних йому знань, умінь і навичок, зміст цих знань, методи їх передачі, особистісні якості вчителя в проведенні уроку музики, в залученні учнів до музичного мистецтва.

Музично-педагогічна діяльність має свою особливу структуру, яка визначається специфікою музичної освіти, але підпорядковану загальним закономірностям. Музично-педагогічна діяльність вирішує завдання засобами музичного мистецтва. Професійна музично-педагогічна діяльність поєднує в собі різні види діяльності.

Особливістю музично-педагогічної діяльності є наявність в числі її складових художньо-творчого начала.

Художня діяльність тісно пов'язана з творчістю. У роботі вчителя музичного мистецтва художня творчість проявляється в умінні цікаво, захоплююче проводити уроки музичного мистецтва, яскраво, образно виконувати музичні твори.

Музично-педагогічна діяльність вчителя є складним комплексом взаємопов'язаних елементів, володіння якими є показником професійної майстерності вчителя музики, яке в повній мірі розкривається на уроці музики. Як стверджував В.О. Сухомлинський: «Урок – це дзеркало загальної та педагогічної культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства, показник його кругозору та ерудиції».

Кожен урок музики повинен мати свою внутрішню логіку. Урок це педагогічний твір. Він повинний відрізнятися цілісністю, внутрішнім взаємозв'язком частин, єдиною логікою розгортання діяльності вчителя і учнів. У загальній педагогіці особливо підкреслюється положення про те, що об'єднувати урок має певна тема. Встановлення відповідності між завданнями, змістом, методами, формами навчання та рівнем підготовленості учнів до засвоєння

змісту програми. Визначивши завдання і зміст уроку, вчитель музичного мистецтва обирає форми і методи навчання. Вибір їх обумовлений специфікою змісту і залежить від типу уроку.

Відповідно з тематичної побудовою виділяються певні типи уроку музичного мистецтва. Спеціальне місце займають узагальнюючі уроки року і заключні уроки-концерти.

Питання до семінарського заняття:

1. Дати загальну характеристику основним видам професійній діяльності учителя музичного мистецтва.
2. Розкрити сутність конструктивної діяльності учителя музичного мистецтва.
3. Визначити основні завдання комунікативно-організаторської професійної діяльності учителя музичного мистецтва.
4. Проаналізувати дослідницьку діяльність учителя музичного мистецтва в школі.
5. Визначити пріоритетні особистісні якості учителя музичного мистецтва.
6. Розкрити професійне мислення учителя музичного мистецтва як поєднання мистецького, педагогічного та наукового аспектів мислення.

Питання до самостійної роботи:

1. Обґрунтувати особливості музично-виконавської діяльності вчителя музичного мистецтва у школі.
2. Охарактеризувати основні види музично-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва на уроках музики у школі.
3. Проаналізувати думки видатних діячів і філософів (Г.Сковорода, Я.Коменський, В.Сухомлинський, К.Ушинський) про

гуманістичний напрямок і смисл музично-педагогічної діяльності учителя музичного мистецтва.

4. Обґрунтуйте значення статусу професії учителя музичного мистецтва у сучасному суспільстві.
5. Визначити основні завдання комунікативної, конструктивної та організаторської діяльності вчителя музичного мистецтва.

Література

Основна: 4, 9, 10, 27

Допоміжна: 3, 7, 13

Тема 10. ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ УЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Учитель музичного мистецтва – провідник високої духовної та художньої культури; зразок ставлення до музичного мистецтва, до світу в цілому. Особистісна концепція взаємодії учителя з музикою, учнями, музично-педагогічною практикою.

Статус учителя музичного мистецтва в сучасному суспільстві. Приоритетні професійні якості учителя музики:

- музикальність учителя музичного мистецтва, яка проявляється у всіх видах теоретичної та практичної діяльності: вокально-хорове та інструментальне виконавство, управління вокально-хоровою роботою, організація концертних виступів та інш.);

- емпатійність учителя музичного мистецтва як здатність до естетичного співпереживання, до встановлення духовного контакту з учнями.

Формуванню професійно значущих якостей і властивостей вчителя музичного мистецтва сприяють заняття різними музичними дисциплінами. Їх структура, відображена в навчальних планах освітнього закладу відображає різні види діяльності вчителя

музичного мистецтва, сприяє формуванню комплексу необхідних йому знань, умінь і навичок. При цьому важливе місце належить дисциплінам диригентсько-хорового циклу, які мають розглядатися як релевантні по відношенню до професії вчителя-музиканта. Активно формуючи художньо-образне мислення школяра, його емоційно-вольову сферу, артистизм і музично-слухові здібності, робота з хором одночасно сприяє придбання досвіду спілкування майбутнього вчителя з класом, вчить тому, як управляти цими колективами, впливати на них, розуміти їх психологію і логіку дій.

Атрибутивні, професійно значущі якості та властивості вчителя музичного мистецтва функціонують системно, як певна цілісність, єдність. Формування і розвиток художньо-образного мислення в ході навчання музиці ініціює процеси художньої фантазії, уяви в учнів, позначається опосередкованим чином і на інших шарах професійної свідомості. Ці положення, що мають важливе значення в педагогіці взагалі і «педагогіці мистецтва», зокрема, повинні враховуватися викладачами в їх практичній діяльності.

Учитель музичного мистецтва визначає результати учнів, їх просування і виявляє наскільки ефективний процес музичної освіти. Вчителю музичного мистецтва властиві такі якості:

- музично-педагогічна інтуїція – це безпосереднє вирішення завдань без попереднього логічного професійного аналізу;
- артистизм – проявляється у виконанні, в комунікативній і організаторській діяльності.

Особистісна професійна позиція музичного мистецтва – вміння обґрунтувати своє бачення сутності, організації та проведення процесу музичної освіти. Ця позиція складається у виборі навчальної програми, в розстановці акцентів у вирішенні музично-освітніх завдань і реалізації тих чи інших музично-педагогічних принципів.

Особистісні професійні якості вчителя музичного мистецтва також залежать від його професійної музичної та педагогічної підготовки.

Учитель повинен не тільки навчати і виховувати дітей, а й спостерігати за ними, за процесом їх музичного розвитку. Вивчення методології педагогіки музичної освіти сприяє вдосконаленню всіх пріоритетних якостей особистості вчителя музичного мистецтва.

Питання до семінарського заняття:

1. Визначити основні аспекти рефлексивної діяльності учителя музичного мистецтва.
2. Охарактеризувати інтегративні компоненти артистизму учителя музичного мистецтва.
3. Дослідити основні методи, які сприяють розвитку артистизму майбутнього вчителя музичного мистецтва.
4. Визначити провідні напрями самостійної роботи вчителя музичного мистецтва.
5. Охарактеризувати особистісну професійну позицію учителя музичного мистецтва у його ставленні до музично-педагогічного викладання у школі.

Питання до самостійної роботи:

1. Дати загальну характеристику провідним видам професійної діяльності учителя музичного мистецтва.
2. Проаналізувати дослідницьку діяльність учителя музичного мистецтва.
3. Обґрунтувати особливості музично-виконавської діяльності учителя музичного мистецтва у школі.
4. Обґрунтувати значення статусу професії учителя музичного мистецтва у сучасному українському суспільстві і в країнах ЄС.

5. Назвати професійно значущі особистісні якості вчителя музичного мистецтва, які необхідні у роботі з учнями у школі.

Література

Основна: 9, 18, 25, 29

Допоміжна: 5, 7, 12

**Тема 11. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Професійні компетенції вчителя музичного мистецтва – це інтегрована якість особистості, в якій його діяльність характеризується як комплексна, поєднує в собі різні складові, спрямовані на вдосконалення професійної культури та педагогічної майстерності. Музична компетенція – це комплекс знань, вмінь і навиків, який дозволяє вчителю кваліфіковано виконувати свої обов'язки.

Виділяють декілька професійних компетенцій вчителя музичного мистецтва:

1) вчитель музичного мистецтва повинен володіти різноманітною музичною культурою (художнім інтелектом);

2) музична культура вчителя відрізняється високою художньою якістю музичного виконання (спів, хорове диригування, гра на музичних інструментах);

3) культура вчителя музичного мистецтва відрізняється досить широким загальним та музичним кругозором;

4) учитель музики - педагог-психолог.

Професійні компетентності вчителя музичного мистецтва включають всі види творчої діяльності: співтворчість-імпровізацію (педагогічну, музично-виконавську); самовдосконалення; пошук новаторських форм і методів музично-педагогічної діяльності; досвід

художньо-інтерпретаційного аналізу музичного матеріалу і його емоційно-образного виконавського відтворення; досвід концертмейстерської роботи і творчого музикування; досвід організації музично-виховного процесу з опорою на педагогіку, психологію, формування музично-естетичної культури учнів.

Професійна компетенція педагога-музиканта включає всі види творчої діяльності: співтворчість-імпровізацію (педагогічну, музично-виконавську); самовдосконалення; пошук новаторських форм і методів музично-педагогічної діяльності; досвід художньо-інтерпретаційного аналізу музичного матеріалу і його емоційно-образного виконавської відтворення; досвід концертмейстерської роботи і творчого музикування; досвід організації музично-виховного процесу з опорою на педагогіку, психологію, формування музично-естетичної культури учнів.

Сучасна практика викладання музичного мистецтва в загальноосвітньої школі характеризується стійкими тенденціями оновлення змісту музичної освіти. У зв'язку з цим зростають і вимоги до вчителя музичного мистецтва.

Важливі види діяльності вчителя музичного мистецтва:

- дослідницька – аналіз музичних творів і інших видів мистецтва; вивчення науково-методичної літератури з метою її застосування в музично-педагогічної діяльності;

- проектувальна – планування, розподіл навчально-виховних завдань, засвоєння учнями знань, формування навиків, їх музичний і творчий розвиток;

- конструктивна – побудова уроків музичного мистецтва;

- комунікативна – встановлення з учнями стосунків на основі поваги і довіри;

- організаторська – практичне рішення навчально-виховних завдань.

Для вдосконалення професійної компетенції майбутнього вчителя музики важливо оволодіння навичками дослідницької роботи, а саме, навичками відбору та аналізу музичних творів.

Питання до семінарського заняття:

1. Визначити зміст понять “компетенція”, “компетентний”, “компетентність”.
2. Охарактеризувати основні групи компетентностей: особистісні, функціональні, педагогічні, соціальні.
3. Обґрунтувати компонентну структуру мистецької компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.
4. Визначити професійне коло застосування мистецьких компетентностей.
5. Проаналізувати критерії діагностики компетентностей студентів вищів мистецько-педагогічного факультету.

Питання до самостійної роботи:

1. Дати визначення поняттям “компетентність”, “компетенція”, “компетентний” викладач у музичному навчанні на уроках музичного мистецтва.
2. Обґрунтувати компонентну структуру мистецької компетентності майбутнього учителя музичного мистецтва.
3. Дослідити певні педагогічні умови реалізації основних положень формування професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.
4. Проаналізувати критерії діагностики компетентностей студентів вищих навчальних закладів мистецьких факультетів.

5. Визначити проєктивні методи у професійній діагностиці компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Література

Основна: 7, 12, 17, 22

Допоміжна: 4, 7, 9, 13

ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Позначити музично-естетичну функцію музичного мистецтва.
2. Визначити сутність художньо-музичного сприйняття як основи культурно-естетичного виховання особистості.
3. Розкрити музично-виховну функцію музичного мистецтва.
4. Охарактеризувати риси підходу до музики як до виду художнього мистецтва і як до предмету музичного виховання.
5. Основні завдання галузі музичної освіти.
6. Основні категорії музичної педагогіки.
7. Розкрити сутність музичної педагогіки як галузі педагогічних наук.
8. Визначити інноваційну спрямованість сучасної музичної освіти.
9. Розкрити сутність музичної педагогіки як галузі педагогічної освіти.
10. Охарактеризувати зміст понять «музичне виховання», «музичний розвиток», «музичне навчання».
11. Визначити музично-освітній процес у якості поєднання діяльності викладача і діяльності вихованця.
12. Розкрити роль музичної педагогіки в процесах взаємодії музичного мистецтва та особистості.
13. Розкриття закономірностей музичного навчання та виховання у загальноосвітній школі.

14. Визначити місце, цілі та задачі наукових досліджень у навчальному процесі.
15. Охарактеризувати алгоритм проведення наукового дослідження.
16. Розкрити сутність змісту музичного навчання та виховання.
17. Охарактеризувати складові музичного навчання.
18. Визначити сучасні дидактичні принципи музичного навчання.
19. Визначити взаємозв'язок і взаємозалежність принципів музичного навчання.
20. Охарактеризувати складові виконання наукового дослідження.
21. Розкрити сутність презентації результатів наукового дослідження.
22. Розкрити значення терміну *методологія* у музичній освіті.
23. Дати визначення трьох рівнів методології.
24. Розкрити сутність методів музичного навчання.
25. Охарактеризуйте функції методів музичного навчання.
26. Розкрити загальні методи наукового педагогічного дослідження.
27. Розкрити зв'язок прийомів навчання із змістом занять.
28. Виявити вікові та індивідуальні особливості музичних здібностей учнів.
29. Визначити характеристику прийомів музичного навчання і виховання на уроках музичного мистецтва.
30. Розкрити виховне значення музично-дидактичних ігор на уроці.
31. Визначити методику прийомів ігрового моделювання на уроках.
32. Розкрити сутність дидактичних принципів музичного навчання і виховання.
33. Проаналізуйте на вибір один із принципів музичного навчання та виховання на уроці музичного мистецтва.

34. Розкрити значення праці Б.Теплова “ Психологія музичних здібностей”.
35. Визначити основні принципи уроку музичного мистецтва.
36. Розкрити сутність умов творчого застосування дидактичних принципів і гнучких методів навчання.
37. Форми організації навчально-виховного музично-педагогічного процесу.
38. Дати загальну характеристику уроку музики як як основної форми музичного та естетичного виховання.
39. Проаналізувати різні види музичної діяльності під час уроків музичного мистецтва в школі.
40. Охарактеризувати певні організаційно-педагогічні умови, що сприяють професійному проведенню уроків музичного мистецтва в школі.
41. Перелічте форми навчально-виховного процесу на уроках музичного мистецтва.
42. Сутність міждисциплінарних зв'язків як фактору оптимізації музичного навчання та підвищення його результативності.
43. Визначте та обгрунтуйте сутність понять “інтеграція”, “інтеграція у мистецтві”, “диференціація”, їх спільні та відмінні риси.
44. Проаналізуйте програму “Мистецтво” (Л.Масол) для закладів освіти у контексті полімистецького і поліхудожнього виховання учнів в процесі інтегрованого музичного навчання.
45. Визначте сутність поняття *синкретизм українського музичного фольклору*.
46. Обгрунтуйте роль українського фольклорного мистецтва у музично-естетичному вихованні учнів.

47. Дати загальну характеристику основним видам професійної діяльності учителя музичного мистецтва.
48. Розкрити сутність конструктивної діяльності учителя музичного мистецтва.
49. Визначити основні завдання комунікативно-організаторської професійної діяльності учителя музичного мистецтва.
50. Проаналізувати дослідницьку діяльність учителя музичного мистецтва в школі.
51. Визначити пріоритетні особистісні якості учителя музичного мистецтва.
52. Розкрити професійне мислення учителя музичного мистецтва як поєднання мистецького, педагогічного та наукового аспектів мислення.
53. Визначити основні аспекти рефлексивної діяльності учителя музичного мистецтва.
54. Охарактеризувати інтегративні компоненти артистизму учителя музичного мистецтва.
55. Дослідити методи, які сприяють розвитку художньо-педагогічного артистизму у майбутнього вчителя музичного мистецтва.
56. Визначити провідні напрями самостійної роботи вчителя музичного мистецтва.
57. Охарактеризувати особистісну професійну позицію учителя музичного мистецтва у його ставленні до музично-педагогічного викладання у школі.
58. Розкрити сутність понять “компетентність”, “компетенція”, “компетентний”.
59. Проаналізувати основні групи компетентностей: особистісні, функціональні, педагогічні, соціальні.

60. Обґрунтувати компонентну структуру мистецької компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.
61. Визначити професійне коло застосування мистецьких компетентностей.
62. Проаналізувати критерії діагностики компетентностей студентів вищів мистецько-педагогічного факультету.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ:

1. Категорії, зміст та сутність музичної педагогіки.
2. Особистість учня – суб'єкт теорії і методики навчання та музичного виховання.
3. Методологія дослідження в галузі спеціальності Музичне мистецтво.
4. Здобутки, тенденції розвитку та актуальні проблеми сучасної музичної педагогіки.
5. Система музично-ритмічного виховання Е. Жан-Далькроза.
6. Система музичного виховання З.Кодая.
7. Система музичного виховання К.Орфа.
8. Вальдорфська педагогіка.
9. Метод “Столбця” Б.Тричкова.
10. Музична педагогіка від Античності до сучасності.
11. Розвиток музично-педагогічної освіти України. Історичні етапи становлення.
12. Особливості розвитку музично-педагогічної освіти у братських школах.
13. Музичне виховання в просвітницькій діяльності українського діяча Григорія Сковороди.
14. Новаторська музично-педагогічна діяльність українських композиторів: М.Лисенка і М.Леонтовича.

15. Сутність музичного навчання та виховання та його складові.
16. Міждисциплінарні зв'язки та інтеграція предметів у процесі навчання на уроках музичного мистецтва.
17. Дидактика музично-педагогічного процесу на уроках музичного мистецтва.
18. Організація музично-педагогічного процесу на уроках середньої школи.
19. Урок музичного мистецтва як основна форма музично-педагогічної освіти учнів.
20. Особливості, типи та структура уроку музичного мистецтва.
21. Методологія планування уроку музичного мистецтва у школі.
22. Організація творчої діяльності учнів на уроках музичного мистецтва.
23. Вікова характеристика учнів з огляду на їх готовність до музичного навчання та виховання.
24. Методи музичного виховання в організації позакласних занять.
25. Методика планування уроків музичного мистецтва у середній школі.
26. Емоційно-естетичне сприйняття музичних творів в контексті духовного розвитку учнів.
27. Педагогічні і музичні засоби формування гуманістичних переконань учнів.
28. Сприймання музики як психолого-педагогічна проблема.
29. Ціннісні орієнтації у сучасному музичному просторі.
30. Культурний розвиток учнів у процесі музичного виховання.
31. Музично-педагогічні засоби інтерпретації музичного твору на уроках у середній школі.
32. Сучасні інноваційні технології музичного навчання і виховання.
33. Професійні педагогічні якості вчителя музичного мистецтва.

34. Сфери та види професійної діяльності вчителя музичного мистецтва.
35. Професійний компетентнісний підхід у мистецькій педагогічній освіті.
36. Музично-педагогічна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва.
37. Сучасні аспекти глобалізації музичного освітнього простору та музично-педагогічного процесу.
38. Взаємодія музичного мистецтва і учнів в процесі осягнення вищих духовних цінностей.
39. Музично-педагогічна синергетика в контексті сучасної мистецької освіти.
40. Духовний потенціал особистості як пріоритетний вектор музично-педагогічного процесу ХХІ століття.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шкала та критерії підсумкового оцінювання знань студентів
Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою
оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	Зараховано
70-80	
51-69	
26-50	Не зараховано
1-25	

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом зі <i>Вступу до спеціальності з основами наукових досліджень</i> , вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань,

	використовуючи при цьому обов'язкову та допоміжну літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом зі <i>Вступу до спеціальності з основами наукових досліджень</i> , обгрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу зі <i>Вступу до спеціальності з основами наукових досліджень</i> , висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обгрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом зі <i>Вступу до спеціальності з основами наукових досліджень</i> у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обгрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу <i>Вступ до спеціальності з основами наукових досліджень</i> , володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом зі <i>Вступу до спеціальності з основами наукових досліджень</i> та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Пошук додаткової навчальної літератури	5
Виконання завдання для самостійної роботи	5
Реферат	5

Оцінювання *реферату* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

1 питання теоретичного спрямування галузі спеціальності 014.13 Середня освіта. Музичне мистецтво	15 балів
1 питання практичного спрямування галузі виконання наукового дослідження	15 балів
Усього	30 балів

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

НОТАТКИ

ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Волкова Н. Педагогіка : Посібник для студентів педагогічних вузів. Київ, 2001. 235 с.
2. Євстігнєєва Н. Музичне мистецтво як засіб саморегуляції людини (історичний, філософський, музично-теоретичний аспекти). Тексти лекцій. Полтава, ПДПУ, 2004.
3. Карпенчук С. Теорія і методика виховання : Навч. посібник. Київ, Вища школа, 2005. 248с.
4. Козакова Н. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх вчителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки. Київ, 2004. 248 с.
5. Кондратенко Г. Формування творчих здібностей підлітків в позаурочний час засобами музичного мистецтва. Зб. наук. ст. НПУ ім.М.Драгоманова. Вип. 59. Київ, 2005.
6. Козир А. Професійна майстерність учителів музики : теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти : [монографія]. Київ, Видавництво ім.М.Драгоманова, 2008. 380 с.
7. Кузьмінський А., Вовк Л., Омеляненко В. Педагогіка : завдання и ситуації : Практикум. К. Знання-Прес, 2003.
8. Кушка Я. Методика музичного виховання дітей : Навч. пос. для вищих навчальних закладів у 2 ч. Вінниця, Нова книга, 2007.
9. Лозова В., Троцько Г. Теоретичні основи виховання і навчання : Навчальний посібник. Харків, 2002.
10. Масол Л. Методика навчання мистецтва в основній школі : методичний посібник для учителів. Київ, Шкільний світ, 2003.
11. Масол Л. Загальна мистецька освіта і практика. Київ, Промінь, 2006.

12. Матійчак О. Формування у школярів естетичного сприймання дійсності в музично-творчій діяльності. Київ. нац. ун-т ім. Т.Г.Шевченка. К. 2007.
13. Олексюк О., Ткач М. Музично-педагогічний процес у вищій школі : формат модернізації : Навч. пос. Київ, Знання України, 2009. 123 с.
14. Олексюк О. Музична педагогіка : навчальний посібник. Київ, ун-т ім. Б.Грінченка, 2013. 247 с.
15. Орлов В. Професійне становлення вчителя як предмет педагогічних досліджень. Педагогіка і психологія, 2005.
16. Падалка Г. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ, Освіта України, 2008. 274 с.
17. Падалка Г. Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. Падалки. Київ. нац. ун-т ім. М.Драгоманова. Київ, НПУ. 2008.
18. Панченко Г. Методика розвитку творчих здібностей майбутнього вчителя музики в процесі вокальної підготовки : автореф. дис. канд. наук: 13.00.02. Київ. нац. ун-т ім. М.Драгоманова. Київ, 2008.
19. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. З.Курлянд, Р.Хмелюк, А.Семенова. Київ, Знання, 2007. 495 с.
20. Педагогіка : навчальний посібник. В.Галузьяк, М.Сметанський, В.Шахов. Вінниця, «Книга-Вега», 2003. 416 с.
21. Печерська Е. Роль курсу «Методика музичного виховання» у професійній освіті майбутнього вчителя музики. Одеса, 2003. Вип. 1-2.
22. Ростовський О. Методологічний аналіз проблеми формування музичного сприймання школярів // Проблеми мистецької освіти. Ніжин. Вид-во НДУ ім.М.Гоголя, 2007. 203 с.

23. Ростовський О. Музична педагогіка : навчальний посібник. Ніжин. держ. ун-т ім. М.Гоголя, 2008. 191 с.
24. Ростовський О. Методика викладання музики в основній школі : Навч. метод, посіб. Тернопіль, Навч. Книга Богдан, 2001. 270 с.
25. Сбітнєва Л. Методика музичного виховання : навч. посібник для студ. Ін-ту культури і мистецтв Луган. нац. пед. ун-ту ім.Т.Шевченка. Луганськ, Альма-матер, 2005. 170 с.
26. Стефіна Н. Педагогічна скринька майбутнього вчителя : Навч. посібник. Суми, ДПУ ім. А.Макаренка, 2006. 328 с.
27. Фіцула М. Педагогіка : навч. посіб. Київ, «Академія», 2002.
28. Черкасов В. Теорія і методика музичної освіти : підручник. Кіровоград, РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2014. 528 с.
29. Якимчук С. Методика музичного виховання : навч. посібник для студ. муз.-пед. фак-тів, вищ. та серед. навч. закладів мистецтв. Рівненський держ. гуман. ун-т мистецтв. Рівне, 2003. 159 с.

Допоміжна:

1. Алиев Ю. Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях : [Учебное пособие для студентов]. Москва, Академия, 2002.
2. Абдуллин Э. Методология педагогики музыкального образования : учебник для студ. высш. учебн. заведений. Москва, «Изд-во Гном», 2010. 416 с.
3. Арчажникова Л. Методика музыкального воспитания : Учебное пособие. Москва, изд-во МГЗПИ, 1990. Ч.1. 50 с.
4. Выготский Л. Педагогическая психология. Москва. Педагогика, 1991.

5. Дмитриева Л. Методика музикального виховання в школі : учебное пособие для студ. сред. пед. зав. Москва. Академия, 2000. 240 с.
6. Масол Л.М. Вивчення музики в 5-8 класах : навчально-методичний посібник для вчителів. Харків. Скорпіон, 2003. 128с.
7. Михайличенко О.В. Основи загальної та музичної педагогіки : Теорія та історія : навч. посіб. для студ. муз. спеціальностей. Суми. Наука, 2004. 210 с.
8. Падалка Г.М. Музична педагогіка. Херсон. ХДПІ, 1995. 104 с.
9. Проців Л.Й. Розвиток музично-педагогічної думки в Галичині (кінець ХІХ - перша пол. ХХ ст.) Київ. 1999. 207 с.
10. Рудницька О.П. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посіб. Тернопіль. Навчальна книга. Богдан, 2005. 360 с.
11. Суханцева В.К. Музыка как мир человека. От идеи Вселенной – к философии музыки. Киев. Факт, 2000.
12. Цыпин Г.М. Проблема развивающего обучения в преподавании музыки. М. 1978.
13. Черкасов В.Ф. Музично-педагогічна освіта України на межі двох тисячоліть (1991 – 2010 рр.) Навч. Посібник. Кіровоград. ТОВ : «Імекс-ЛТД», 2011. 380 с.

Інтернет-ресурси:

1. https://sites.google.com/site/creativepedagogics/music_links.
2. <https://www.youtube.com/playlist?list=PL0C1aqcYRVtZVQDViv44HJG4S4v3hc0jv>
3. <http://www.nbuu.gov.ua/ejournals/ITZN/em6/content/08lqpiei.htm>.
4. <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/965>.